

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Titi Livii Patavini, Historiarvm Ab Vrbe Condita Libros,
Qvi quidem exstant, omnes, Observationes**

Godelevaeus, Wilhelm

Francofvrti, 1609

In Librvm XXI. Historiæ Livianæ, Qvem Alii Decadis Tertiae Librvm Primvm
vocant, annotationes ex variis hinc inde auctoribus collectæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69254)

cessitudinis lege homines deuinciret. & pro sanctissimo federe inuolatoque censeretur. Cum n. multa sint necesse sibi & vincula, quib. homo homini iungitur nullū tamēn propemodum maiore religione sibi sanxit vitā, quā hoc, quod hospitale vocatur, de quo tanta ab initio recepta opinio, vt ad illud vincendum Iouem e caelo lapsum vetustas fabulata sit, vnde & Virgil. *Aeneid.* 1.

Iupiter. hospitibus nam te dare iura loquuntur.

Et Ouid. in 10. *Metamorph.*

Ante fores herum stabat lauis hospitum ara.

Et profecto pessacile fuit in tam vicinam vocem deerrare, vna tantum ea que eiusdem soni syllaba differentem.

Barbarus enim quidam] Iustinus libro vltimo, à seruo Hispani cuiusdam vlciscente in iustam domini necem interfectum scribit, Polybius vero lib. 2. scriptum reliquit. Haldrubalem cum spatio annorum 3. in Hispania mansisset, tandem noctu per insidias à Gallo quodam priuatarum inimicitiarum causa fuisse interfectum.

Iberus amnis] Hispaniæ fluius, qui navigabili commercio diues, ortus in Cantabris, haud procul oppido Iuliobrica. nauium per 260 passuum millia capax propter quem vniuersam Hispaniam Græci Iberiam appellarunt, hodie Ebron vocatur, Oliuario teste.

Parua signa] Ex minimis initiis maxima, & saepe parua res magnarum rerum momenta trahunt, vt Liuius alibi loquitur. Sic & Thucydides, *ἡσυχία τῶν ποδῶν.*

Mauri pari meliorem vici] Plurimum calculus vincit, Sic & Plinius in epistolis queritur, numerari lententias, non expendi.

Ingenia vitia aquabant] Vicia namque magna, vt virtutes à magna indole profertur conuenere. Prout Plato scriptum reliquit, referente Plutarcho in proemio in Demetrium & Antonium. Vnde & Seneca scripsit, nullum esse magnum ingenium sine mixtura dementiæ.

Hermanica] Eam Torneb. lib. 13. aduers. cap. 18. esse putat, quæ hodie Salmantica vocatur, gymnasioque floret in Hispania.

Saguntum oppugnari] Saguntum à Sagunto Herculis filio nomen accipiens, quod Silius Italicus lib. 1. Zazantum appellat. De hoc Strabo lib. 3. cap. 3. Plin. lib. 4. cap. 3. lib. 7. cap. 3. lib. 15. cap. 18. & lib. 35. cap. 12. Mela lib. 2. cap. 7. Volaterran. libro. 2. cap. 5. Geographiæ. Nunc autem eius loci ciuitas, teste Oliuario, Motnedre est.

Tragula grauior scelus] Tragula dicitur tanquam trabula, vt tradit Tornebus lib. 22. aduers. c. 13. Erant verò tragulæ duplicis generis, quædam enim tormentis mittebantur, quædam vero manu, vt idem Torneb. lib. 7. c. 12. tradit. Illæ atrociter iaciabant, ac plerumque scutum aut corpus transfuerberabant, vnde & tragularii dicti, qui eas è tormentis iaciunt. Vide etiam prouerbium: Tragulam iniicere.

Catapultæ balistisque] Catapulta non tantum tormentum erat, sed & telum, vt tradit Torneb. lib. 15. aduers. cap. 1. Et eadem quoque ratione balistam versus pari idem monstrat, lib. eod. cap. 6.

Octauo mense] Variant hic auctores, Plutarchus, Orofius, & Eutropius, Liuius stipulantur. Florus lib. 2. cap. 6. nono demum mense deditum Saguntum scribit. Auctor de viris illustribus cap. 42. nona sex menses eueritum scribit.

Qua de re lege quoque] Augustinū li. 3. ca. 20. Val. Max. li. 6. ca. 6. Ciceronē in Philipp. Siliū Italicū li. 1. Et prouerbium apud Erastinum: Saguntina fames,

Cetratos missi in Africam] Liuius infra lib. 8. Peltam cetræ haud dissimilem esse ait: Et lib. 1. belli Macedonici, Cetratos Peltistas vocatos testatur. Est autem cetræ, vt omnibus notum est, scutum paruum, licet Probus in vita Iphi-

Cetra
Pelta. cratis parmam scutum, siue clypeum matos significare videtur. peltam vero minus.

Cum precipites diripiunt] Tornebi. li. 13. aduers. cap. 13. derupta legendum esse putat. Nam multis locis inoleuit error iste, vt di pro de vicina quadam operta subierit per obreptionem. Derupta autem sunt deorsum scripta.

Promontorium. In promontorio quadam] Promontorium hic emineas & editissimum in alphi. iugum appellatur, cum alias promontoria sint prominentes in mare rupe, Tornebi. lib. 14. aduers. cap. 18.

Necabantur interdum] Tornebus loco praallegato secabant legit. pro necabantur. Hoc enim est, quod *δυσπρεπής* Polybius dicit, & pro inimam inhi. mam. Nam & firmam illam niuem dicit Polybius.

Munitio via quid? Inde ad rupem munitendam] Tornebus munitendam legit, Polybius enim scribit. *ἵν' ἀνορθωθῆσθε τὴν ὁδὸν*, & *μὴ οὐκ ἐπινοήσῃτε* vocat. Interpretatur autē munitio, per rupem viam aperire, viam que in ea munitio. & tanquam struere, eam cedere, & in ea opere laboreque militati complanare, & aquare iter aut deorsum deprimere & decliue reddere molli anfractu. Itaque qui aggeres faciunt, fossas aperiunt, vias muniunt, militia munitores vocantur. Esse autem ita legendum ex eo etiam apparet, quod longe hinc scribitur: Et quae

Munitio. ita legendum ex eo etiam apparet, quod longe hinc scribitur: Et quae munitores vocantur. Et quae munitores vocantur.

Putrefacere saxa. Saxa putrefaciunt] Saxa putrefacere aceto. est aceto. saxa solueret & frangere. Saxorum n. torridorum & candentium infulsum aceto. compages & nexa resoluit & laxat. quod putrefacere appellat Tornebus loco praallegato.

Alpibus superatis] Sunt qui Hannibalem per cauam quandam viam ac munitendam, ad salus Augustae Caesariae peruenisse putent, cum tamen ex aliis auctoribus miro artificio Alpes fregisse constet. Vnde recentiores scribunt, per montem Iouis venisse, quem vulgo Cimifum vocant, Gebennas veritas tendentem. Ad huius autem rei pleniorē intellectum lege quae scribitur. Aggidius Tschudus ca. 32. De praesentia ac vera Alpina Rhetia. & apud veteres Polybius lib. 3. vbi. quae de incredibili Alpium asperitate & itinere. nulli ante Hannibalem praeterquam Herculi tentato. narratur, mendacio non carere ait. Satis enim constare Gallos Rhēni accolos, non semel neque bis ante id tempus in Italiam venisse, & c. Plin. vero lib. 36. c. 1. Hannibalis per Alpes transitum in portento prope à maioribus habitum scripsit.

Plures tradidere auctores] Livio stipulatur Plutarchus. Iidem Orolius libro 4. c. 14. Eutropius lib. 3. c. 2. Plin. lib. 16. c. 5. Val. Max. lib. 5. c. 4. Florus lib. 2. c. 6. Sabell lib. 2. Ennead. 5.

Iouem lapidem iurare. Agnum laeva] De hac iurifurandi formula ante dictum est: Vide tamen & ea quae scribit Cael. lib. 21. c. 15. vbi explicat. quid sit Iouem lapidem iurare.

Luna pernox erat] De Variis Lunae permutationibus quas phases vocant, Caelius li. 20. c. 7. lectio. antiq. Horatius Noctilucae lunam vocat, nocte lucantem, lib. 4. carminum, Ode 5.

Praeconium quid? Praeconium missum] Id est, missi pracones, qui delectos citarent. Alias vero praconium est praconis merces, vt ex Catone ostendit Tornebi. lib. 10. aduers. cap. 18.

Hastarum cultus. Lanuuii hastam se commouisse] Hastas in veteribus memoriis regii fastigii insignis diadematis loco fuisse, & à rerum origine deorum immortalium vice cultas: Ex cuius ritus memoria diu quoque custoditum, vt deorum simulachris adderentur. Hinc hastas motas toties prodigii loco habetur, vt hic, & li. 4. o. vide Caelium lib. 21. c. 16. lect. antiq.

Procurare prodigia. Alti procurandis] Solitis esse veteres plerumque prodigia & portenta sic procurare, vt exurerent lignis infelicibus. tradit Macrobius. Solebant etiam ea in vltimas terras dicere de portanda esse, & in mare deferenda. vt legimus semi.

feminares delatos & demerfos, quod & prodigiis alijs faciebant, Torneb. lib. 18. aduersar. cap. 11. Sacrificium itaque quod fit ad depulsionem & expiationem portentorum, precuatio dicitur, & ea gratia rem diuinam facere est monita precuatio.

[*Visus operata fuit*] Peculiaria sacrorum verba fuerunt, inter quæ & verbum, opator, recenset Gyraldus historix Deorum syntagmate 17. Acidem. fere significat, quod rite sacrificare, vnde Virgil.

Sarta refert Cereri, lais operatus in herbis.
-- operata iuuensur.

Et alibi:

Sic & Plautus: *Vt isthac operatio crimen expiet.*

[*Maritimam nauem habere*] De hac lege loquitur etiam Cicero actione 7. in Verrem: Eam autem postea in Iuliam de repetundis Cæsar dictator transfudit. Nam ex lege Iulia repetundarum Senatoribus naues habere non licuit, vt inquit Scæuola l. his qui naues, ff. de vac. & excusat. mun. Lex vero Iulia interdicit tantum naue maritima non fluuiatili, vt enim ex initio. Leg. 1. ff. de vac. mun. liquet, tota ea lex de nauibus maritimis accipienda est. Idque ideo constitutum est, vt quaestus & prædationes cohibeantur, quemadmodum M. Tullius indicat. Nam senatoribus fundos maritimos habentibus ad fructus deportandos capacem nauem in Italia habere licuit, prout annotat Cuiacius lib. 6. obseruat. cap. 38.

[*Paludatus*] Consules enim paludatos vrbe exire solitos, supra quoque annotauimus. Paludamenti autem picturam ad viuum ex Romanorum maioribus expressam inuenies apud Lazarum Bayfium in fin. cap. 11. in L. Vestis. ff. de auro & argen. leg. Paludamentum vero vestem Imperatorum esse scribit Tranquil. in Cæsare. Blond. lib. 9. Rom. triumph. Alexan. ab Alex. lib. 3. cap. 3. & lib. 5. cap. 18.

IN LIBRVM XXII. QVI AB ALIIS
DECADIS TERTIÆ SECUNDVS
DICITVR, ANNOTA-
TIONES.

[*Thrasymenumque lacum*] Lacum in Perusino, qui à Thrasymeno puero, quem Ægedam nympham rapuisse Poeta finxerunt, dicitur est.

[*Quindecim milia Romanorum*] Orofius lib. 4. cap. 15. & Eutrop. viginti milia Romanorum cum consule cæsa, & sex milia capta scribit: iuxta Valer. Max. lib. 1. cap. 6. quindecim tantum milia cæsa, sex capta, 20. vero fugata dicuntur. De quo etiam Cicero lib. 1. de diuinat. Plin. lib. 2. c. 85. Frontin. lib. 2. c. 5. lib. 2. cap. 6. & lib. 4. cap. 7. Valerius lib. 3. cap. 7. Ouid. lib. 6. Fast. Silius Italicus lib. 5. per totum, &c.

[*Per occupatam armis Tunicis*] His verbis Liuius clare ostendit, non semper necessariam fuisse eius, qui Dictator diceretur præsentiam. Idque apertius docet superius lib. 8. vbi scribit L. Cornelio, quia ne eum quidem in Samnium ingressum renocari ab impetu belli placebat, literæ missæ, vt dictatorem comitorum caussa diceret.

[*Prodictatorem*] Propterea quod legitime creatus non esset. Nam eius dignitate penes consules, non autem penes populum erat, vt Liuius sacrosanctam, pe commemorat. Vnde quoque prodicator dicitur, L. tiam sylla & C. Cæsar post hæc tempora præter patriæ morem, primi à populo Dictatores alter in terrete L. Valerio Flacco, alter vero M. Lepido prætoris comitia habentibus creati. Reliqui omnes Dictatores à consulibus creati sunt.

[*M. Minutium Rufum*] Hominem ferocem, importunum, temerarium, Minutium lingua immodicum, studium, auramque exercitibus semper querentem, & Fabii

LL 5

bii